

Emilie Gurine Wærum

Politisk performance kunst i post- sovjet Russland

Bacheloroppgave i Drama og Teater

Veileder: Heli Aaltonen

Mai 2022

Emilie Gurine Wærum

Politisk performance kunst i post- sovjet Russland

Bacheloroppgave i Drama og Teater
Veileder: Heli Aaltonen
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for kunst- og medievitenskap

NTNU

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Bacheloroppgaven tar for seg politisk performance kunst i Russland, med fokus på performance gruppene Pussy Riot og Party of the Dead. Problemstillingen min er hvilke strategier i performance kunst bruker gruppene Pussy Riot og Party of the Dead for å kritisere Russlands president Vladimir Putin? For å besvare oppgaven gjorde jeg først rede for FNs menneskerettigheter og brudd på menneskerettigheter i Russland under Putins regime- da begge kunstnergruppene kritiserer dette. For å kunne analysere verket Punk Prayer av Pussy Riot og verket Nine Stages of the Decomposition of the Leader definerte jeg videre fagbegrepet politisk performance kunst ved hjelp av teori av RoseLee Goldberg og teori av Andrea Pagnes. Deretter presenterte jeg bakgrunnsinformasjon om performance gruppene. I analysedelen analyserte jeg verkene Punk Prayer og Nine Stages of the Decomposition of the Leader og sammenlignet gruppens verk. Videre drøftet jeg politisk performance kunst sin fremtid i Russland og mine kilders troverdighet.

I konklusjonen konkluderte jeg med At Pussy Riot og Party of the Dead benytter svært forskjellige performance strategier for å kritisere Putin. I Punk Prayer var Pussy Riots strategi og kombinere virkemidler fra punk og kristendommen, sang, musikk, direkte tekst og fargerike kostymer. Strategien til Party of the Dead var derimot å kombinere parodi, billedkunst og necro estetik. Jeg konkluderte også med at jeg er beskymret for politisk performance kunst sin fremtid i Russland, da flere kunstnere rømmer landet på grunn av krig, sensur og straff- men at man ikke skal undervurdere kunstnerne som er igjen.

Innhold

Sammendrag	1
1. Innledning	3
2. Metodevalg	4
2.1 Fremgangsmåte for litteratursøkene.....	5
2.2 Etske retningslinjer	5
3. Menneskerettigheter i Putins Russland	6
3.1 FNs menneskerettigheter.....	6
3.2 Putins regime og menneskerettigheter	7
4. Politisk performance kunst.....	9
4.1 Politisk performance kunst i post-sovjet Russland	10
5. Analyse av performance verkene	11
5.1 Analyse Pussy Riots «Punk Prayer»	11
5.2 Party of the Dead Nine Stages of the Decomposition of the Leader.....	14
5.3 Hva har de to performance gruppene tilfelles og hva skiller dem?.....	18
6. Politisk Performance Kunst sin framtid i Russland	19
7. Oppgavens troverdighet	22
8. Konklusjon.....	24
9. Litteraturliste.....	25

1. Innledning

For denne bacheloroppgaven har jeg valgt temaet politisk performance kunst i Russland, med fokus på de russiske performance gruppene Pussy Riot og Party of the Dead. Den ferdigstilte problemstillingen ble- hvilke strategier i performance kunst bruker gruppene Pussy Riot og Party of the Dead for å kritisere Russlands president Vladimir Putin? Jeg valgte dette temaet da det er svært relevant da Russland invaderte nabolandet Ukraina tidligere i vår, 24. februar 2022. Putins regime har aldri forsvart borgernes ytringsfrihet eller forsamlingsfrihet hverken i 2012, 2018 eller i 2022. 4. mars 2022 innførte russiske myndigheter til og med en lov mot falske nyheter, som gjør det ulovelig og straffbart å utrykke av Russland har invadert Ukraina (Hagfors, 2022). Det er mange sivile i Russland som demonstrere mot krigføringen, og flere performance kunstnere blant dem demonstrere igjennom kunstformen (Bækken, 2022; Ericanu, 2022; Nemtsova, 2022). Dermed blir jeg i tillegg å drøfte fremtiden til politisk performance kunst i Russland.

Det er gjort mye tidligere forskning på performance kunst blant annet RoseLess Goldberg som har skrevet boken «Performance Live Art 1909 to the Present» som jeg har anvende for å få et bedre historisk perspektiv over kunstformen i Russland. Ifølge Goldberg har performance kunst alltid vært påvirkningsfullt, performance kunsten røre noe i oss, som til og med kan og har startet slåsskamper blant publikum (Goldberg, 1979). Derfor tror jeg de russiske myndighetene slår så hardt ned på kunstformen- politisk kunst er en viktig samtaleskaper i et politisk samfunn, noe Putin ikke vil ha.

Jeg vil altså utforske politisk performance kunst i Russland med utgangspunkt i gruppene Pussy Riot og Party of the Dead. Hvor mange medlemmer performance gruppene er ukjent, men vi vet at begge har medlemmer spredt over både Russland og utlandet. Pussy Riot er et feministisk punkbandkollektiv som også driver med performance kunst, hvem som stiftet gruppen er ukjent, men medlemmene som ble fengslet i 2012 er Maria Aljokhina, Ekaterina Samutsevich og Nadezhda Tolokonnikova. Party of the Dead er et kunstnerkollektiv siftet av Maxim Evstropov og Daria Apahonchich. Begge gruppene er aktive i dag. Verkene jeg har valgt å analysere fra hver av gruppene er Punk Prayer av Pussy Riot fra 2012 og Party of the Dead sitt verk Nine Stages of the Decomposition of the Leader fra 2018.

Det er skrevet mye om gruppen Pussy Riot blant annet «“Execute Not Pardon”: The Pussy Riot Case, Political Speech, and Blasphemy in Russian Law» av Volha Kananovich og bøker

skrevet selv av gruppelemmer, slik som «Read & Riot: A Pussy Riot Guide to Activism» og «Pussy Riot!: A Punk Prayer For Freedom».

Det er svært mindre skrevet om Party of the Dead og deres verk The Nine Stages of the Decomposition of the Leader men i artikkelen «Resurrection by Surrogation: Spectral Performance in Putin's Russia» har Hanukai Maksim skrevet om verket. Jeg har derimot ikke funnet en sammenligning av de to, dette vil altså denne oppgaven bidra til feltet.

For å besvare problemstillingen skal jeg første redegjøre for metoden jeg har brukt, deretter blir jeg å redegjøre for begrepet menneskerettigheter og menneskerettighetsbrudd i Russland under Putins styre. Etter dette skal jeg å definere fagbegrepet politisk performance art og presentere bakgrunnsinformasjon om gruppene.

Videre skal jeg analysere verkene Punk Prayer og Nine Stages of the Decomposition of the Leader. For å analysere de to forskjellige performance verkene skal jeg først legge fram en objektiv beskrivelse av hva det er som skjer i performansen. Etter dette blir jeg å sette performansen i et kulturelt og politisk sammenheng med tiden den tok plass, dette gjør jeg for å klarere se hva gruppene spesifikt kritiserer ved hjelp av deres kunstverk. Deretter blir jeg å tolke virkemidlene som anvendes og deres effekt, for så å informere om myndighetenes respons.

Etter sammenligningen skal jeg drøfte politisk performance kunst sin fremtid i Russland og mine kilders troverdighet, for så å konkludere.

2. Metodevalg

I denne oppgavebesvarelsen brukes metoden litteraturstudie. Metoden går ut på å tolke litteratur som omhandlet et bestemt emne. Man skiller metoden i to retninger, den tradisjonelle og den systematiske. For denne oppgaven har jeg valgt å gjøre et tradisjonelt litteraturstudie, da dette hjelper meg best til å besvare problemstillingen min (NTNU Undervisning, 2018).

Temaet jeg har valgt for oppgaven er stort- selv om jeg har valgt å analysere et verk hver av gruppene Pussy Riot og Party of the Dead bruker jeg ikke disse analysene til å få kompetanse om disse gruppene alene, men for å kunne si noe om politisk performance kunst i Russland generelt. Det er derfor passende at jeg bruker metoden tradisjonell litteraturstudie, i stedet enn å gjennomføre et systematisk et som har et smalt fokus (NTNU Undervisning, 2018).

Den tradisjonelle versjonen passer også bedre for denne oppgaven på grunn av tidsrammen. Den tradisjonelle retningen har ikke en fullt ut definert sti som gir større muligheter for forfatteren, i stedet enn å følge lister finner man litteratur ved å prøve seg fram, man følger blant annet en kilde til en annen. Valget om et material skal inkluderes eller ekskluderes er forfatterens eget valg, men et målbevisst et og kildekritikken utføres ved hjelp av forfatterens helhetsvurdering. Analyse delen av oppgaven må bestå av en diskursiv der man sammenlikner og drøfter. Fordelen med denne metoden er større frihet og større rom for kreativitet, men dette kan gå på bekostning av oppgavens objektivitet, og troverdigheten da kildekritikken overlates til forfatteren alene (NTNU Undervisning, 2018).

2.1 Fremgangsmåte for litteratursøkene

Databasene jeg har benyttet for litteratursøk er kunnskapsbasen Oria, og google scholar. Disse har jeg brukt da jeg har fått dem anbefalt i fra veileder og har hørt at disse databasene er av god kvalitet. Søkeordene jeg har brukt er ‘performance art’, ‘performance art Russia’, ‘political art Putin’, ‘Pussy Riot’, ‘Party of the dead’, ‘human rights Russia’, ‘performance art analysis’, ‘political performance art’, ‘jailing of artists Russia’, ‘antiwar performance art’, og ‘Putin’. Jeg har også sett etter litteratur fysisk på NTNUs universitetsbibliotek avdeling Dragvoll. Kriteriene for litteraturvalgene gikk ut på at litteraturen enten måtte forklare performance kunst som en kunstform, omhandle politiske performance kunst, hvordan man analyserer en performance, eller performance kunst i Russland. Kriteriene for litteraturen som omhandlet menneskerettigheter var at de fokuserte på Russland, og tokk for seg nyere tid. Litteraturen om Pussy Riot og Party of det Dead måtte omhandle hvem de er, og deres handlinger.

2.2 Etiske retningslinjer

De etiske retningslinjene jeg følger er forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021).

- A) «Forskerfellesskapet – Forskere skal opptre sannferdig, behandle hverandre med respekt og anerkjenne hverandres bidrag i prosjekter og publikasjoner» (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021).

- B) «Hensyn til personer – Forskere skal respektere personer som deltar i forskning og ta hensyn til deres personlige integritet sikkerhet og velferd» (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021).
- C) «Grupper og institusjoner – Svakstilte og sårbare grupper kan ha særskilte behov for beskyttelse, og det kan være nødvendig å ta spesielle hensyn når man forsker på tvers av kulturer eller på kulturminner» (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021).
- D) «Oppdragsgivere, finansører og samarbeidspartnere – Forskningsetikken balanserer normer om åpenhet og uavhengighet mot krav om nytte og samfunnsrelevans» (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021).
- E) «Forskningsformidling – forskere og forskningsinstitusjoner har ansvar for å formidle vitenskapelige resultater, arbeidsmåter og holdninger fra egen og andres forskning, til resten av verden» (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2021).

3. Menneskerettigheter i Putins Russland

3.1 FNs menneskerettigheter

Ifølge De Forente Nasjoner er menneskerettigheter rettigheter som ethvert menneske har uavhengig av kjønn, legning, alder, nasjonalitet, livssyn eller hvor de bosatt i verden.

Menneskerettigheter gir borgere rettigheter og staten plikter, det er kun stater som kan bryte menneskerettigheter, ikke sivile (FN, 2021).

Blant disse rettighetene er ytringsfriheten. Retten lyder slik: “Enhver har rett til menings- og ytringsfrihet. Denne rett omfatter frihet til å hevde meninger uten innblanding og til å søke, motta og meddele opplysninger og ideer gjennom ethvert meddelelsesmiddel og uten hensyn til landegrensener.” (FN, 2020).

Sitatet er tatt i fra FNs nettside der de oppsummerer hva som blir sagt under artikkel 19 i FNs verdenserklæring om menneskerettigheter som ble vedtatt i 1948. Menneskerettighetene ble vedtatt for å forhindre at overgrepene under andre verdenskrig mot sivilbefolkninger og folkemord av jøder og andre minoriteter ikke skulle kunne gjenta seg. Komitéen som lagde

utkastet for erklæringen bestod av representanter fra Australia, Canada, Chile, Frankrike, Kina, Libanon, Sovjetunionen, Storbritannia og USA. (FN, 2020).

Ifølge FN var det ingen av medlemslandene den gang som stemte imot, men åtte land avholdt seg fra å stemme. Sovjetunionen var en av landene som aktivt valgte å ikke stemme for erklæringen, selv om de selv hadde hatt en representant med i arbeidet om utkastet. Selv om Sovjetunionen ikke stemte for erklæringen er Russland i dag pliktig til å overholde borgernes rettigheter, da de er et medlemsland av FN (FN, 2020).

Det er to andre rettigheter fra FNs verdenserklæring om menneskerettigheter som er relevant for denne oppgaven er fra artikkel 20 og 27.

Artikkel 20 lyder slik «Enhver har rett til fritt å delta i fredelige møter og organisasjoner. Ingen må tvinges til å tilhøre en organisasjon.» og kalles forsamlingsrettigheten. Mens Artikkel 27 påpeker at «Enhver har rett til beskyttelse av de åndelige og materielle interesser som er et resultat av ethvert vitenskapelig, litterært og kunstnerisk verk som han har skapt.» (FN, 2020).

3.2 Putins regime og menneskerettigheter

Vladimir Putin, tidligere KGB spion for Sovjetunionen i Øst-Berlin, vant i år 2000 presidentvalget i Russland og sitter i presidentstolen den dag i dag, i 2022. Ifølge Bogen vant Putin valget i år 2000 på grunn av hans krig mot terror i Tsjetsjenia som statsminister, og hans løfter om ro, orden og verdighet for de russiske borgerne (Bogen, 2016, s. 7, 79).

Putins innskrenking av pressefriheten og dermed ytringsfriheten startet tidlig. I år 2000, samme år som han ble valgt, døde det russiske mannskapet på ubåten Kursk på Barentshavet, på grunn av dårlig vedlikehold (Bogen, 2016, s. 89-90). Presidenten var på ferie da hendelsen skjedde, og myndighetene spredde misinformasjon og handlet tregt (Bogen, 2016, s. 99-100).

I 2001 kritiserte tv-kanalen ORT Putin for hans håndtering av tragedien og på grunn av dette ble kanalen tvangsoppkjøpt av staten. Få måneder senere ble også kanalen NTV overtatt av staten, og dermed sensurert (Bogen, 2016, s. 110). Halvannet år etter tragedien hadde han også sikret seg kontrollen over tv-kanalen RTR, og hadde dermed sjansen til å direkte sensurere alle de tre riksdekkende tv-kanalene i Russland (Bogen, 2016, s. 127).

Vladimir Putins styre av Russland har blitt dømt av Den Europeiske domstolen i Strasbourg flere ganger, blant annet i 2002 og 2004 på grunn av myndighetenes håndtering av gisselkrisene i Moskva og Belsan. I 2012 ble Regimet rapportert av russiske menneskerettighetsorganisasjonene da flere av dem i etterkant av demonstrasjoner i 2011 og 2012, da Putin ble president igjen på grunn av valgfusk, fikk kontorene sine ransakt av politimenn. I tillegg prøvde myndighetene å avkreditere flere av dem ved å haste igjennom en lov som krevde at statsuavhengige organisasjoner som mottok finansiell støtte fra utlandet, og engasjerte seg politisk, måtte registrere seg som 'utenlandske agenter'. (McAuley, 2015s. 275-276). Dette nektet flere av menneskerettighetsorganisasjonene å gjøre, på grunnlag av at de er russiske organiserte borgere som hjelper de mest hjelpeløse innbyggerne ved å stille med gratis rettshjelp, de er ikke kriminelle (McAuley, 2015, s. 278-279).

Grunnen til at flere demonstrerte ved valget i 2011 og 2012 var at Putin vant presidentvalget åpenbart på grunn av valgfusk (Bogen, 2016, s. 235). På valgdagen 4. desember 2011 filmet medlemmer av organisasjonen Golos, som spesialiserte på valg-observasjon, flere tusen mulige tilfeller av valgjukk. På internett publiserte de videoer av valgfunksjonærer som fylte ut sedler de skulle telle, individer som kom tilbake for å stemme flere ganger og individer som leverte inn bunker med ferdigutfylte stemmesedler. Det ble også observert at flere lokaler utstyrte avlukkene med pinner med spesielt blekk som enten kunne viskes ut eller forsvant med tid (Bogen, 2016, s. 235). Mange Russiske borgere ble rasende da nyhetene rakk å spre seg på sosiale medier før myndighetene klare å sensurere dem (Bogen, 2016, s. 235, 237). De ble holdt mange demonstrasjoner i tiden som kom, 4 februar skulle demonstranter samles igjen, da frarådet ortodokse prester som hadde oppfordret kirkegjengere til å stemme Putin tidligere, kirkegjengere å delta på demonstrasjonene, (Davidoff, 2012; Lien, 2015, s. 65). 7.mai 2012 samlet demonstranter seg igjen i Moskva for å demonstrere da det var innsettelsesseremoni i Kreml. Demonstrasjonen var lovlig, men politiet satte i gang med massearrestasjoner av demonstranter og opposisjonsledere (Bogen, 2016, s. 240). 26 personer ble dømt for ordensforstyrrelse, flere ble holdt av politiet i over ett år før rettsaken mot dem startet. (McAuley, 2015, s. 275-276). Ifølge Bogen ble over 700 av demonstrantene satt i arrest og flere av dem ble tvunget til å fullføre førstegangstjeneste (Bogen, 2016, s. 242). Innen 6. juni hadde Putin signert og det russiske parlamentet vedtatt og godkjent nye restriktive endringer i loven om offentlige samlinger- som bryter FN's menneskerettighetserklæring artikkel 20. Dette gjorde det slik store masser kunne gi gitt bøter på opptil 20,000 russiske rubler (HRW, 2012).

I november 2012 innskrenket Putin tydeligere presse- og ytringsfriheten, da myndighetene fikk via lovgivning fullmakt til å stenge og sensurere nettsider på internett. Iløpet av 2013 hadde myndighetene allerede blokkert 2475 nettsider i Russland. Samme år ble SORM overvåkningssystemet som overvåkte all internett- og telefontrafikk innført. Systemet ble også koblet med kameraet i Moskva som kunne gjenkjenne ansikter som innskrenket bevegelsesfriheten til borgerne (Bogen, 2016, 376).

I 2014 ble loven om samling av folkemasser innskrenket slik at ulovelige demonstrasjoner kunne føre til bøter på opptil en årslønn og fengsel (Bogen, 2016, s. 394). (Bogen, 2016, s. 396-397). Innen 2015 hadde Vladimir Putin fått nok av alle dommene fra domstolen i Strasbourg og har deretter offisielt bestemt seg for å overse domstolens avgjørelser (Bogen, 2016, s. 151).

Videre i årene 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, og 2021 har Human Right Watch og Amnesty International publisert årlige rapporter angående menneskerettighetenes tilstand i Russland samt andre land. De melder at ytringsfriheten, retten til å demonstrere og bevegelsesfriheten har stadig blitt innskrenket (HRW, 2017; HRW, 2018; HRW, 2019; HRW, 2020; HRW, 2021; HRW, 2022). Ifølge Amnesty International er ikke Russland et trygt sted å demonstrere (Amnesty International, 2021). Ytringsfriheten i Russland ble innskrenket tydeligere 4. mars i 2022 da Putin gjorde det ulovlig å konstatere at invasjonen av Ukraina, som startet 24. februar 2022, er en invasjon eller krig (Hagfors, 2022).

4. Politisk performance kunst

Igjennom eksistensen av performance kunst har mange prøvd å definere kunstformen. Manifest på manifest har blitt skrevet av kunstnerne selv, men ifølge Goldberg skaper enhver performance kunstner deres egen definisjon av kunstformen ved måten de tilnærmer seg kunsten og fremfører den på. Performance kunstnere kan blande så få eller så mange kunstneriske trekk fra forskjellige kunstformer som mulig- kunstformer som blant annet drama, teater, musikk, poesi og bildekunst (Goldberg, 1979, s. 6).

I korte trekk er det som kjennetegner performance kunst at verket har et liveelement og at verket brukes til å appellere direkte til et publikum, samt sjokkere publikum til å revurdere egne tanker om forholdet mellom kunst og kultur og kunstneren selv er ofte en del av kunstverket (Goldberg, 1979, s. 6).

Da performance kunst kan være så mangt har jeg valgt å fokusere på politisk performance kunst. Når jeg bruker fagbegrepet politisk performance kunst i teksten min, henvender jeg til performance kunstneren Andrea Pagnes sin definisjon. Han definerer dette som en performance som har til hensikt å åpne for analyse og diskusjon mellom kunstnere og publikum om hvordan man kan overvinne og endre sosiale og kulturelle regler og konvensjoner (Pagnes, 2017).

4.1 Politisk performance kunst i post-sovjet Russland

Mange kunstnere anvender politisk performance kunst for å kritisere sine egne myndigheter, blant dem er gruppene Pussy Riot og Party of the Dead.

Den feministiske kunstnergruppen Pussy Riot, kjent for sine punksanger og deres mange gerilja performanser, ble grunnlagt i 2011. (Buckler, Cassiday & Boris, 2018, s. 151). Kunstnergruppen har alltid brukt sang og performance til å kritisere Putin, her er noen eksempler. I 2012 fremførte de sangen «Putin has Pissed Himself» på den røde plass i Moskva. Senere samme år fremførte performance gruppen verket Punk Prayer, som jeg kommer tilbake til i analyse delen. I 2014 under OL i Sochi, Russland, lagde de en musikkvideo der de demonstrerte mot Putins brudd på menneskerettigheter ved hjelp av sangen «Putin Will Teach You to Love the Motherland». I 2020 kritiserte de nok en gang Putin direkte ved hjelp av performance. På Putin sin bursdag, 7. Oktober 2020, hang tre medlemmer opp regnbueflagg på offentlige bygg, for å protestere myndighetenes behandling av lhbti personer, utkledd som offentlige arbeidere (Pussy Riot, 2020).

På grunn av sin aktivisme har medlemmer av gruppen lenge blitt forfulgt av myndighetene, det er derfor direkte farlig for dem å oppbevare seg i Russland. I 2017 søkte medlemmene Lusine Djanyan og Aleksej Knedljakovskij asyl i Sverige, i 2018 ble medlemmet Pjotr Verzilov trolig forgiftet, og 11. mai i 2022 flyktet det kjente medlemmet Maria Aljokhina til Island (Amundsen & Hjarðar, 2022; Lode, 2022; Strøm, 2018).

Kunstnergruppen Party of the Dead har drevet med politisk performance kunst siden 2017. Gruppen ble dannet av kunstnerparet Maxim Evstropov og Daria Apahonchich (AGITATISA, 2021; NBC News, 2018). Kunstnergruppen består av omtrent 20 levende mennesker, men utgir seg for å være et politisk part for alle de døde, og dermed har de flere milliarder av medlemmer. Nummeret på hvor mange levende medlemmer gruppen består av kan ikke festes, da enhver som vil kan bruke deres navn og kjennetegn, som skjelett sminke,

dødningssskallemaske, og andre virkemidler, kan så lenge det de gjør blir gjort for å fremme prinsippene frihet, likhet og død. I 2019 startet flere av medlemmene i lag å lage et manifest for gruppen, men dette er enda ikke publisert (AGITATISA, 2021).

Performance gruppen har gjort flere performanser som blant annet *The dead in the Dead City*, i april i 2020. 5 april bar fire medlemmer et falskt lik surret inn i hvit tekstil rundt i St. Petersburgs gater, mens de var kledd i svart og holdt deres kjente skjelett masker foran ansiktene sine. Dette var ment som en kritikk mot byens håndtering av Covid-19 pandemien (AGITATISA, 2021). I 2022 har medlemmer av gruppen demonstrert mot krigen i Ukraina ved å holde opp skilt på gravplasser, mens de var utkledd likt som i april 2020. På skiltene sto det blant annet «the dead are for peace» og «Mothers, your children are fake» som refererte til at de russiske myndighetene har kalt dokumentasjonen av Russlands krigsforbrytelser i Ukraina for falske nyheter (Nemtsova, 2022).

Performance verket av gruppen jeg skal analysere er det kalt *Nine Stages of the Decomposition of the Leader* og skjedde i 2018 (Hanukai, 2020, s. 819).

5. Analyse av performance verkene

5.1 Analyse Pussy Riots «Punk Prayer»

Pussy Riots performance tokk på i Frelseren Kristus-katedralen i Moskva. Datoen var 21 februar i 2012. Fire kvinner kledd i svart tokk seg til alteret i kirken før de kledde av seg jakkene og tokk på seg neonfargede balaklava. Under jakkene hadde de på seg ensfargede kjoler og strømper i forskjellige sterke farger. En av dem tar fram en gitar mens en av dem stiller seg foran en mikrofon og to av dem begynner å danse, de hopper opp og ned mens de slår og sparker i luften. De begynner å synge sangen «Virgin Mary, Put Putin Away» Et minutt ut i performance verket kneler de ned mot gulvet mens de korser seg. På like under to minutter ser det ut som at de har blitt stoppet og kastet ut. Senere publiserer Kunstnergruppen en redigert video av performansen der de har lagt på sangen de sang.

Figur 1. Pussy Riot medlemmer fremfører Punk Prayer ved alteret, 2012, av Alamy Stock Photo, <https://ig.ft.com/life-of-a-song/punk-prayer.html>

At performance verket tokk plass på 21. februar i Frelseren Kristus-katedral i Moskva er ingen tilfeldighet da Pussy Riots formål var å kritisere Putin og kirkens tette samarbeid (Pussy Riot, 2012, s. 10) I løpet av valget i 2011 hadde ortodokse prester i hele Russland oppfordret de som kom til tjeneste å stemme for Putin, og frarådet medlemmer av kirken å delta på demonstrasjonen (Davidoff, 2012; Lien, 2015, s. 65). 8 februar, 12 dager før Pussy Riots Punk Prayer, samlet religiøse ledere i Russland og Putin seg i Moskva, der kalte patriark Kirill perioden Putin hadde vært president for et gudsmirakel (Bryanski, 2012).

I sangen «Virgin Mary, Put Putin Away» ramser Pussy Riots medlemmer opp hendelser Putin har bidratt til og godtatt, og hvordan patriark Kirill bryter med kirkens verdigrunnlag, kjærlighet, barmhjertighet, tilgivelse og frihet, ved å støtte Putin som president og at dermed tilber Putin i stedet enn Gud (Tayler, 2012). 65

Ifølge en engelsk oversettelse av teksten ber medlemmene i deres bønn jomfru Maria om å fjerne Putin. «Virgin Mary, Mother of God, chase Putin out». Setningen «The phantom of liberty is up in heaven» formidler hvordan Putin har fjernet frihetens ånd ved å innskrenke borgernes rettigheter. «Gay pride sent to Siberia in chain gang» er en måte å uttrykke hvor hardt pride parader i Russland blir slått ned på (Lien, 2015, s.63-64; Tyler, 2012). «Protesters to jail under guard» er en kommentar om hvordan demonstranter blir arrestert kun for å demonstrere (Bogen, 2016, s. 240-242; Lien, 2015, s.63-64; Tyler, 2012). På alteret i kirken

der kvinner ikke har lov til å stå synger de «Women must give birth and love, Shit, shit, holy shit» her forteller de om forventningene kirken har til kvinner, og bryter disse med å banne som er noe stereotypisk maskulint (Lien, 2015, s.63-64; Tyler, 2012). Senere kaller de patriark Kirill en Suka som betyr bitch fordi han velger Putin over guds ønsker. «Patriarch Gundyayev believes in Putin, Bitch, better believe in God instead» (Lien, 2015, s. 64).

Musikken starter med et kirkemusikkpreg, men utvikler seg til å inneholde gitar, trommer og bass. Vokalen går fra å ligne kor til å bære et punkpreg da vokalisten blander synging og roping. Medlemmenes bevegelser består også av to forskjellige bevegelsesmønstre som står i kontrast med hverandre- bevegelser som å knele mens man korsner seg i bønn, og bevegelser som å hoppe og slå i luften.

Deres fargerike klær med balaklava fikk medlemmene til å skille seg ut og fremdeles være anonyme, men kan sammen med virkemidlene i bevegelsene, teksten, musikken og valget av performance sted ha bidratt til en uønsket statistikk for performance gruppen.

Ifølge Jeffrey Tayler som skriver for The Atlantic ble det gjort en undersøkelse som om hvordan russere hadde oppfattet performansen som konkluderte med at 42 prosent av russere så performansen som et angrep mot den russiske ortodokse kirken mens kun 19 prosent tolket den som en protest mot Putin (Tayler, 2012). Kombinasjonen av stå på et alter der de ikke hadde tillatelse til å være, rare antrekk, aggressive danse bevegelser, roping og banning i teksten, som betyr at de bannet ved et alter, kan ha virket respektløst ut- selv om medlemmene allerede avgjort at de ikke ville avbryte en gudstjeneste for å respektere kirkegjengerne (Lien, 2015, s. 65).

Men om Pussy Riot ikke hadde kledd seg, danset, sunget, som de gjorde hadde de blitt ignorert? Bevegelsesmønsteret av å hoppe og slå i luften gjorde det trolig vanskeligere for dem å bli fysisk kastet ut. Om de hadde sunget i en visesangform, som den norske artisten Moddi gjorde da han tolket sangen deres i 2016, ville de ikke ha hatt tid til å si mye før utkastelsen (Unsongs, 2022). Og om de hadde passet inn i forsamlingen, hvem hadde sett dem?

Etter performansen ble de tre medlemmene Maria Aljokhina, Ekaterina Samutsevich og Nadezhda Tolokonnikova fengslet i 2 år (Kananovich, 2015).

5.2 Party of the Dead Nine Stages of the Decomposition of the Leader

På 1 mai i 2018 deltok flere medlemmer av kunstnergruppen Party of the Dead i 1 mai toget i St. Petersburg (Marcisz, 2018). Flere av medlemmene var kledd i mørke klær og sminket som dødningskaller og holdt opp dødningskaller masker foran ansiktene deres. Et av medlemmene bar på en innrammet bildeserie av Vladimir Putin. (Marcisz, 2018). Bildeserien hun holdt besto av 9 bilder, der et bilde av Putin blir gradvis mer ødelagt av spirer for hvert bilde- på det siste bildet er presidenten ugjenkjennerlig (Hanukai, 2020, s. 824).

Figur 2. Varya Mikhailova bærer Nine Stages of the Decomposition of the Leader i 1. mai parade, 2018, av Elena Lukyanova. <https://therussianreader.com/2018/06/10/stages-of-the-supreme-leaders-decomposition-t-shirt-fundraising-campaign/> cc: Novaya Gazeta

Hvorfor performance verket tokk sted 1 mai er ikke bekreftet, men jeg har tolket det til å være fordi tradisjonen de som gruppe parodierer tar plass 9. mai, i tillegg til at det er naturlig å holde demonstrasjoner 1 mai, på grunn av at det er den internasjonale arbeidernes dag. Det tokk under en time i toget før Varya Mikhailova, som bar på bildet, ble varetektsfengslet (Marcisz, 2018). Som nevnt tidligere ble performance gruppen dannet i 2017 som en reaksjon mot den russiske tradisjonen Immortal Regime- der sivile bærer portretter av avdøde soldater fra andre verdenskrig i en parade på seiersdagen 9 mai. Dermed spekulerer jeg i at bildeserien ble skapt akkurat i 2015, fordi det var i 2015 at staten tokk over organiseringen av Immortal Regime (Hanukai, 2020, s. 805). Arrangementet Immortal Regime var originalt ment som en sivil feiring der man feiret forfedres heltegjerninger, det var ikke ment som en politisk eller militær feiring, men det var dette arrangementet ble når staten tokk overhånd (Hanukai, 2020,

s. 803-805). Feiringen ble politisk misbrukt av staten blant annet ved at de fikk velge hvem som fikk bli 'udødelig'- De som har kjempet for den russiske siden i Ukraina har blant annet har fått denne æren (Hanukai, 2020, s. 804-805, 817). I tillegg har den russiske politikeren Alexander Ageev foreslått å bruke arrangementet til å avgi stemmer fra de 27 millioner sovjetiske borgerne som falt under andre verdenskrig, ved å la deltakerne på arrangementet avgi stemmene for dem ved valg (Hanukai, 2020, s. 818). Dette vil i betydning bety at sivile kan ha flere stemmer, noe som kan gjøre det vanskeligere for alle de levende å bli hørt. Ved å gi avdøde stemmerettigheter kan valgfusk bli enda lettere å gjennomføre, for da vil det ikke være mistenkelig at et menneske avgir flere stemmer.

Det er statens, og dermed også Putins, utnyttelse av de døde som performance gruppen Party of the Dead kritiserer (Hanukai, 2020, s. 813, 819). Kunstneren selv, Maxim Evstropov, sa i et intervju av NBC news at meningen med kunstverket var å formidle at ingen er udødelig, ikke engang presidenten Vladimir Putin (NBC News, 2018). Ingenting varer, alle dør og dermed vil heller ikke Putins styre vare evig.

*Figur 3. Kunstverket *Nine Stages of the Decomposition of the Leader*, 2015, av Maxim Evstropov. <https://therussianreader.com/2018/06/10/stages-of-the-supreme-leaders-decomposition-t-shirt-fundraising-campaign/> cc: Rodina*

Kunstverket Mikhailova bar på ble laget av grunnleggeren Maxim Evstropov allerede i 2015, og er inspirert av det japanske maleriet «Body of a Courtesan in Nine Stages», malt på 1870-tallet av kunstneren Kobayashi Eitaku (Hanukai, 2020, s. 823).

Når jeg ser på kunstverket ser jeg et håp for fremtiden etter Putin, for selv om Putin har endret grunnloven for å kunne sitte lenger som president, må han også en dag dø (Noble, 2020). Ved at det er spirer som gjør at Putin 'dør' viser kunstverket tydelig at 'gresset er grønnere' i stedet enn på andre siden av gjerde, på andre siden av Putin. Denne tolkningen gjør på grunn av positive assosiasjoner til fargen grønn og gress, samt kontrasten mellom det friske gresset og det ødelagte hvite bilde nederst i bildeserien.

I toget brukte gruppemedlemmene virkemidlene som kjennetegner dem. Kostymene deres skaper assosiasjoner til døden og gjør også at de skiller seg ut. Maskene blir brukt for å parodierte de sivile som bærer fotoportrater framfor ansiktet deres i tradisjonen Immortal Regime. Bevegelsene av å gå i toget speiler også bevegelsen av å gå i toget tilhørende Immortal Regime arrangementet.

Figur 4. Party of the Dead går i 1. mai tog i St. Petersburg, 2018, av Elena Lukyanova, <https://novayagazeta.ru/articles/2018/06/08/76760-hot-trava-ne-rasti> cc: Novaya Gazeta

Figur 5. Tradisjonene Immortal Regime i St. Petersburg 9. Mai 2015, 2015, av Dmitry Lovetsky. <https://www.nbcnews.com/news/world/immortal-regiment-marches-through-streets-russia-n356561>

Mottakelsen av performansen fikk av myndigheten var varetektsfengsling av Varya Mikhailova, i tillegg til at hun fikk en bot på 160 000 russiske rubler, det ble også dømt at Evstropov sitt kunstverk måtte ødelegges (NBC News, 2018; Marcisz, 2018). Ifølge NBC news er det ingen regel i Russland som tilsier at kunstverket må bli ødelagt. Ved å botlegge Mikhailova og bestemme at kunstverket må ødelegges brøt staten menneskerettighetene i FNs menneskerettighetserklæring artikkel 20 og 27. 20 da «Enhver har rett til å fritt delta i fredelige møter og organisasjoner» og 27 da den tilsier at enhver har rett til beskyttelse av kunstneriske verk han har skapt. (FN, 2020).

Da kunstverket er digitalt kunne det ikke bli ødelagt og kunstneren solgte t-skjorter med motivet for å finansiere betalingen av Mikhailova sin bot (NBC News, 2018). Hvordan sivile russere og omverdenen reagerte på performance verket fant jeg dessverre ikke dokumentasjon på.

5.3 Hva har de to performance gruppene tilfelles og hva skiller dem?

Pussy Riot og Party of the Dead har noen likhetstrekk. Det de to gruppene har tilfelles er at de anvender politisk performance kunst for å åpne dialog angående menneskerettighetsbrudd slik som ytringsfrihet.

Begge gruppene operer hovedsakelig i Russland, men har spredt seg internasjonalt- Party of the Dead har blant annet medlemmer i Berlin, mens Pussy Riot i 2020 samarbeidet med performance gruppen Lastesis i Mexico og Chile (AGITATSIA, 2021; Pussy Riot, 2020).

Når det kommer til konsekvenser for deres performance kunst, opplever de begge at myndighetene bryter menneskerettighetene deres. I begge tilfellene ble de straffet for å benytte seg av ytringsfrihet, artikkel 19, og artikkel 20, enhver har rett til å delta i fredelige møter (FN, 2020). For Party of the Dead ble i tillegg artikkel 27 brutt da rettsaken konkluderte med at kunstverket måtte destrueres (FN, 2020; NBC News, 2018).

Selv om gruppene har likhetstrekkene ovenfor, bruker de svært forskjellige performance strategier. I performance kunstverker ser man ofte forskjellige trekk fra andre kunstformer, når jeg sammenligner disse gruppene ser jeg at Pussy Riot anvender mer musikk, mens Party of the Dead anvender mer billedkunst. Pussy Riot er i tillegg til en performance gruppe et punkband, hvorfor akkurat punk er åpenbart da punk har en lang historie med politisk opprør (pitchfork, 2022). Party of the Dead derimot bruker mye billedkunst, i performance verket jeg

har analysert av dem brukes kunstverket *The Nine Stages of the Decomposition of the Leader*, som er en bildeserie og dermed billedkunst, i tillegg har flere av medlemmene malt deres egne masker og deres ansikter. Fargene på kostymene til de forskjellige gruppene er også forskjellige. Pussy Riot går i neon farger som f.eks. gul, rosa, grønn, farger man positive assosiasjoner til, ut av fargene og deres skarphet får jeg assosiasjoner til håp- dette får jeg derimot ikke av de hovedsakelig nøytrale fargene til *Party of the Dead*. Dette kan ha med å gjøre at *Party of the Dead* ikke oppfordrer til handling, da Maxim Evstropov har observert at det ikke er menneskelige handlinger som gir håp, men tiden (Hanukai, 2020, s. 823).

I tillegg til gruppenes performance strategier er også oppmerksomheten rundt dem svært forskjellige. Etter fengsling av Nadezhda Tolokonnikova, Mariya Alyokhina, og Ekaterina Samutsevich ble slagordet «Free Pussy Riot!» til. Slagordet ble brukt av folk over store deler av verden, blant annet i byene New York City, Paris, London, Sofia, Toronto, Dublin, Zurich, Cologne og Washington D.C. I boken skrevet av Pussy Riot om performance verket, *Pussy Riot! A Punk Prayer for Freedom*, er det skrevet hilsener til Pussy Riot fra kjente kunstnere, som Yoko Ono og Karen Finley (Pussy Riot, 2012, s. 85-91). Oppmerksomheten rundt *Party of the Dead* *The Nine Stages of the Decomposition of the Leader* er på et svært lavere nivå, på grunn av mindre mediedekking av saken, og trolig på grunn av at ingen ble fengslet.

Gruppene har altså noen likhetstrekk, men mange ulikheter når det gjelder deres kunstneriske valg.

6. Politisk Performance Kunst sin framtid i Russland

I forrige kapittel analyserte jeg performance verkene *Punk Prayer*, av kunstnergruppen Pussy Riot og *The Nine Stages of the Decomposition of the Leader* av *Party of the Dead* og presenterte mine funn. I dette kapittelet skal jeg drøfte politisk performance kunst sin framtid i Russland.

Politisk performance kunst er en risikabel uttrykkningsform i Russland. Russiske kunstnere risikerer bøter, arrest og sosial utestenging ved å utrykke seg (NBC News, 2018; Tayler, 2012; Trellevik, 2022). Siden 2012 har det rett og slett blitt vanskeligere å drive med *engaged art*, kunst med et klart politisk budskap, da myndighetene har stadig innskrenket lover angående ytringsfrihet og forsamlingsfriheten (Jonson, 2016). Myndighetene anvender i

tillegg ukonkret språk i lovverket, som gir dem større frihet til å vurdere hva som kan straffes (NBC News, 2018).

Det finnes flere eksempler på myndighetenes misbruk av lovverket. Et eksempel er at den russiske aktivisten Vladimir Shulenin ble bøtelagt i 2020, da han hadde etterlat en bursdagsgave til Putin utenfor presidentens administrasjonsbygning- bursdagsgaven besto av et diplom for å ha opprettholdt fattigdom og diktatur i Russland (Atikhzhina, 2020). Han ble ikke direkte bøtelagt på grunn av innholdet, men fordi politiet hevdet at han ikke hadde gjennomført stuntet alene, og dermed manglet han forhåndsgodkjenning fra myndighetene (Aitkhzhina, 2020). I 2014 ble miljøaktivisten Jevgenij Vitisjko fengslet i 15 dager fordi han bannet ved et busstopp. Ifølge Bogen var det ulovlig, men loven gjelder i praksis kun noen få- som ikke er usedvanlig når det gjelder lovverket i Russland (Bogen, 2016, s. 290-291). Det skal heller ikke alltid en lov til for å bli dømt av domstolene i Russland, med tanke på at det ikke eksisterer en russisk lov som tilsvarer at det tidligere nevnte kunstverket, *The Nine Stages of the Decomposition of the Leader*, skulle måtte destrueres (NBC News, 2018). Hvordan myndighetene reagerer på aktivisme og kunst er dermed svært uforutsigbart- noe som gjør det direkte utrygt å drive med politisk performance kunst.

Jeg spekulerer i at grunnen til at myndighetene slår så kraftig ned på politisk performance kunst, samt all politisk kunst, er at de ikke undervurderer kunstens kraft. Vladimir Putin har siden 2001 sensurert medier, nettopp fordi han forstår hvor virkningsfull fortellerkunsten er. I Bogens bok *Putin og Jeg* skildrer Bogen valg i Russland som teatervalg, da alt er nøye planlagt i forhold til resultater av politikeren Vladislav Surkov, som er blant annet utdannet teaterregissør (Bogen, 2016, s. 231). Ifølge Anastasiya Byrka som skriver for *the moscow times* deltok Putin på kroppsspråk seminar i 1991, han er altså svært klar over kroppslige virkemidler (Byrka, 2013). En annen artikkel også publisert av *the moscow times* dokumenterer hvordan det har stadig dukket opp sovjet symboler i Moskvas gater sammen med motiver som uttrykker støtte av krigen (The Moscow Times, 2022). kontrolleringen av mediene, kroppsspråk kurs og symbolbruk vitner til sammen at Putin lager sin egen teaterforestilling, og kan ikke risikere at andre kunstnere utfordrer hans kunstneriske visjon.

Med myndighetenes innblanding er jeg redd for framtiden til politisk performance kunsten i Russland. I 2014 var det en fluktbølge fra Russland til Vesten, samme år som Russland invaderte den Ukrainske øya Krim- dette var den største fluktbølgen fra Russland siden revolusjonen i 1917 (Bogen, 2016, s. 394). Nå i 2022 har Russland invadert Ukraina i sin

helhet, og vi ser igjen at mange kunstnere flykter (Erizanu, 2022; Lode, 2022). Flere medlemmer av performance gruppen Party of the Dead har allerede forlat landet, og flere vurderer å følge etter (Ericanu, 2022). Til og med Pussy Riot medlemmet Maria Aljokhina, som ble fengslet sammen med Ekaterina Samutsevich og Nadezhda Tolokonnikova i 2012, har nå flyktet fra Russland (Lode, 2022). Dette peker seg spesielt ut da boken Read and Riot – A Pussy Riot guide to activism, har et eget underkapittel som heter «take your beatings as a badge of honor» (Tolokonnikova, 2018). Aljokhina har selv sagt at hun håper å en dag dra tilbake til Russland, men at det er uklart når- det må altså skje en endring for at hun skal villig dra tilbake (Lode, 2022). Problemet med flukten av aktivister og kunstnere er hvordan denne endringen skal skje. Kanskje er det akkurat slik Maxim Evstropov, medlem av Party of the Dead, har observert- at det ikke er menneskelige handlinger som gir håp, men naturens gang ((Hanukai, 2020, s. 823).

Men på trås av myndighetene lover og dommer er det fremdeles politiske performance kunstnere i Russland som fortsetter med deres politiske kunst (Erizanu, 2022). I april helte kunstneren Zhenya Isayeva, kledd i hvit, rød maling over seg selv mens hun ropte at hjerte hennes blør, utenfor en historisk bygning i hovedgaten av St. Petersburg. Dette var tydelig en protest mot blodbadet i Ukraina, artisten ble fengslet i åtte dager (Nemtsova, 2022). I april ble det også publisert bilder av performance verket Moscow-Buscha på twitter. En ukjent performance kunstner etterlignet et kjent bilde av en død mann i Ukraina på flere kjente plasser i Moskva. Mannen holder seg trolig anonym for hans egen sikkerhet (Nemtsova, 2022). Det finnes altså fremdeles pågangsmot i Russland selv om flere flykter. Ifølge Nemtsova ser flere kunstnere på krigen som en utfordring, en utfordring man skal kjempe med kunstmetoder (Nemtsova).

Figur 6. Ukjent performance kunstner ligger på bakken i en travel gata i Moskva med hendene knytt bak ryggen, 2022, av ukjent. <https://www.thedailybeast.com/the-sneaky-way-artists-in-russia-are-still-slamming-vladimir-putins-war-in-ukraine?ref=scroll>

Flere kunstnere som driver med politisk performance kunst, samt annen politisk kunst, i Russland, anvender pseudonymer og metaforer for å øke deres egen sikkerhet (Erizuna, 2022). Om man klarer å gjemme det politiske budskapet bak metaforer kan dette minske sannsynligheten for at myndighetene blander seg i kunsten. Men ved å gjemme budskapet i metaforer kan man dessverre også risikerer at budskapet går tapt.

Det at flere kunstnere har flyktet fra Russland betyr ikke nødvendigvis at de har gitt opp kampen. Flere kunstnere når fremdeles et russisk publikum ved hjelp av sosiale medier. De sosiale mediene Facebook og Instagram er forbudte i Russland, men flere russiske borger bruker fremdeles tjenestene ved hjelp av utenlandske vpn-er (Erizuna, 2022). Men jeg spekulerer i at det er kun et spørsmål om tid før myndighetene innfører tiltak for å hindre bruken av utenlandske vpn-er, i deres kamp mot falske nyheter.

7. Oppgavens troverdighet

For å gjennomføre denne oppgaven har jeg benyttet meg av metoden tradisjonelt litteratursøk. Da jeg har gjort dette metodevalget er det viktig at jeg drøfter påliteligheten av kildene jeg har anvendt, da alt jeg har av material er basert på hva andre har publisert.

En av de største utfordringene jeg har møtt på i mitt litteratursøk er å finne relevante tekster skrevet av russere, eller av individer som selv bor i Russland. Dette har vært vanskelig da jeg

ikke kan russisk, men trolig også på grunn av myndighetenes brudd på ytringsfriheten til borgerne. Dette har resultert i at mange av mine kilder er vestlige. I tillegg er flere av de få russiske kildene jeg har, publisert av universiteter eller aviser i andre land enn Russland.

Når mesteparten av kildene mine er vestlige, er det vanskeligere å vite hvor få sider av saken jeg ser. Jeg påstår ikke her at journalister og professorer i vesten ikke er pålitelige. Det jeg prøver å påpeke er at jeg som et individ fra det vesten kan ha en bias mot Russland da jeg har hørt mye negativt, og da jeg ikke har vært sett hendelsene med mine egne øyne. Jeg kan ikke oppriktig vite om vestlige medier kun bekrefter min allerede eksisterende bias, eller om det er objektivt sannhet de formidler. Om jeg hadde flere russiske kilder kunne jeg ha fått større bekreftelse på at hendelsene opplevdes tilnærmet likt fra flere sider.

En fordel med litteraturen jeg har fått tak i derimot er flere av dem er skrevet av journalister og professorer, som spesialiserer seg på Russland, som jeg vet har vært innenfor landets grenser. Øystein Bogen er en forfatteren av boken *Putin og Jeg* som jeg har referert mye til i oppgaven. Han har vært utenriksreporter for den norske tv-kanalen TV2 siden 1995, og siden 1999, året Putin ble statsminister, har han hatt Russland som hovedfelt (Kagge Forlag, 2022). Han har dekket mange hendelser i Russland for det norske folk blant annet valgkampen og demonstrasjonene i 2011 og 2012, menneskerettighetsbrudd i forhold til OL i Sotsji i 2014, og invasjonen av Krim halvøya samme år (Bogen, 2016). På grunn av hans dekking av disse hendelsene som utenriksreporter har han mange ganger vært i Russland, og intervjuet sivile russere.

Boken «*Human Rights in Russia: Citizens and the State from Perestroika to Putin*» av Mary McAuley har jeg også anvendt mye. Jeg oppfatter Mary McAuley sitt arbeid som pålitelig, da hun har jobbet med menneskerettighetsorganisasjoner og aktivister i Russland i over 20 år. Hun har også undervist i politikk på universitet i Oxford og Essex i England, og har skrevet flere bøker om russisk politikk (McAuley, 2015).

De russiske kildene jeg har er hovedsakelig artikler og videoer. Eksempler på disse er artikkelen «*The Sneaky Ways Russians Are Still Slamming Putin*» skrevet av Anna Nemtsova, som har hjulpet meg med å forstå tilstanden til politisk performance kunst i dag (Nemtsova, 2022). Artikler fra nettsiden *The Moscow Times*, som er en uavhengig russisk nyhetsside (Byrka, 2013; *The Moscow Times*, 2022). Intervju av de russiske kunstnerne, medlemmer av *Party of the Dead*, Max Stropov og Daria Apahonchich (*NBC Left Field*,

2018). Og videoer publisert på youtube av Pussy Riot og bøker skrevet av medlemmer slik som Read & Riot! A Pussy Riot Guide to Activism (Tolokonnikova, 2018).

Jeg har også anvendt mange artikler der jeg har vært usikker angående nasjonaliteten forfatteren, da man ikke kan vite en nasjonalitet på grunn av etternavn alene.

8. Konklusjon

Som nevnt i introduksjons kapittelet var problemstillingen for denne oppgaven som følge: Hvilke strategier i performance kunst bruker gruppene Pussy Riot og Party of the Dead for å kritisere Russlands president Vladimir Putin? For å kunne besvare oppgaven måtte jeg dermed redegjøre for menneskerettigheter, og deres innskrenking av presidenten Vladimir Putin, da det er dette kunstnerne kritiserer. Under redegjørelsen av Putin og hans regimes menneskerettighetsbrudd oppdaget jeg at ytringsfriheten og forsamlingsfriheten er menneskerettigheter han har stadig truet. Fra 2001 har han aktivt sensurert russiske medier, og etter demonstrasjonene i 2012 vedtok han en lov som krevde at sivile måtte ha forhåndsgodkjenning for å samles i store grupper offentlig (Human Rights Watch, 2012). Før jeg analyserte performance verkene definerte jeg politisk performance kunst og gjorde rede for hvem de to gruppene var, Pussy Riot og Party of the Dead. Når jeg analyserte det politiske performance verket Punk Prayer av Pussy Riot fant jeg ut hva deres strategi for å kritisere Putin var, og hvorfor de kritiserte han. 21 februar 2012 fremførte Pussy Riot deres performance verk ved alteret i Frelseren Kristus-katedral (Lien, 2015, s. V). Budskapet deres var at Putin ikke er en gudsmann, da han bryt menneskerettigheter som bryter med krikens verdigrunnlag- og ved å støtte Putin er heller ikke Patriarken Kirill en mann av gud (Tayler, 2012). Strategien deres for å fremme budskapet deres var å kombinere virkemidler fra punk, da punk sjangeren har en sterk tilknytning til protest sang, og kirkelige virkemidler. De kombinerte punkvokal med kirkekorpreget vokal, aggressive bevegelser med bevegelser som minnet om bønn, knelling og bevegelsen av å korse seg. De bruker også direkte tekst, de ramser opp Putin og Kirills forbrytelser, og kostymer som krever oppmerksomhet, neonfarger og Balaklava. Deres brukt av punk påvirkede virkemidler fremstiller dem som rebelske pøbler, mens virkemidlene som bærer preg av kristendom bekrefter at dette er fire kvinner som ber en bønn, en desperat bønn til Jomfru Maria.

Party of the Dead sin strategi for å kritisere Putin ved hjelp av politisk performance kunst er derimot å kombinere parodi, necro estetikk og billedkunst- som er evident i deres performance verk Nine Stages of the Decomposition of the Leader. Performance verkets

budskap er at ingen er udødelig, ikke en gang presidenten og det er håp etter han. Verket besto av at medlemmer kledd i hovedsakelige nøytrale klær og sminket som dødningskaller gikk i 1. mai tog i 2018 (Marcisz, 2018). Et av medlemmene bar på et kunstverk som besto av en bildeserie der et bilde av Putin ble gradvis ødelagt av spirer. Andre medlemmer bar på dødningskalle masker. Bevegelsene av å gå i tog og bære masker parodierte den russiske tradisjonen Immortal Regime, som har blitt misbrukt siden 2012- da myndighetene har brukt tradisjonene til å styrke fasaden om regimet som udødelig og foreslått å bruke døde stemmer til å overdøve levende (Hanukai, 2020, s. 818).

Under sammenligningen av gruppene fant jeg ut at begge kunstnergruppene kritiserer mye av det samme angående Putin, men at deres strategier er svært forskjellige.

Etter sammenligningen prøvde jeg å forutse fremtiden til politisk performance kunst i Russland, og uttrykte bekymring da mange kunstnere har eller planlegger å flukte på grunn av krig, sensurering og straff (Erizanu, 2022). Derimot er det fremdeles kunstnere i landet som driver med politisk performance kunst som gir håp, men hvor lenge de holder ut vil antagelig være avhengig av hvor myndighetene tar kampen mot misinformasjon videre (Nomtsova, 2022). Til slutt har jeg drøftet oppgavebesvarelsen sin troverdighet da jeg har benyttet meg av metoden litteratursøk. Jeg kom fram til at jeg har gode kilder, journalister og eksperter som har vært innenfor Russlands grenser, men at jeg har få russiske kilder. Noe som gjør at man bør ta funnene med en klype salt, da de er hovedsakelig skrevet fra et vestlig ståsted.

9. Litteraturliste

AGITATSIA. (2021, 3. februar). Party of the Dead: Necroaesthetics and Transformation of Political Performativity in Russia During the Pandemic. Artmargins.

<https://artmargins.com/party-of-the-dead-necroaesthetics-and-transformation-of-political-performancy-in-russia-during-the-pandemic/>

Alamy Stock Photo. (2012). [Pussy Riot medlemmer fremfører Punk Prayer ved alteret]. Hentet fra <https://ig.ft.com/life-of-a-song/punk-prayer.html>

Amnesty International (2022). *Amnesty International Report 2021/22: The state of the world's human rights* (POL 10/4870/2022). Amnesty International Ltd.

Amnesty International (2021, 12. August) *Russia: No place for protest* (EUR 46/4328/2021). Amnesty International Ltd.

https://www.amnesty.org/en/documents/eur46/4328/2021/en/?utm_source=annual_report&utm_medium=pdf&utm_campaign=2021&utm_term=english

Amundsen, I, H & Hjarðar, H, K. (2022, 16. mai). Russlands Rebeller. VG.

<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/34GbLv/russlands-rebeller>

Atikhozhina, D. (2020, 17. desember). Russia Is Cracking Down on Political Performance Art. It Should Listen, Not Lash Out. Human Rights Watch.

<https://www.hrw.org/news/2020/12/17/russia-cracking-down-political-performance-art-it-should-listen-not-lash-out>

Bogen, Ø. (2016). *Putin og Jeg*. Kagge Forlag AS.

Bryanski, G. (2012, 8. februar). Russian patriarch calls Putin era "miracle of God". Reuters.

<https://www.reuters.com/article/uk-russia-putin-religion-idUKTRE81722Y20120208>

Buckler, J, Cassiday, J og Wolfson, B. (Red.). (2018). *Russian Performances: Word, Object, Action*. The University of Wisconsin Press.

Byrka, A. (2013, 25. november). The Aussie Who Taught Putin Body Language. The Moscow Times. <https://www.themoscowtimes.com/2013/11/25/the-aussie-who-taught-putin-body-language-a29910>

Bækken, H, S. (2022, 3. mars). Russere flest støtter ikke krig. Stavanger Aftenblad.

<https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/wOL90o/russere-flest-stoetter-ikke-krig>

Erizanu, P. (2022, 30. mars). 'I Am Afraid. But I Can't Stop': Despite Fear of Reprisal, Russian and Belarusian Artists Have Found Ways to Stand Against the War in Ukraine.

Artnet. <https://news.artnet.com/art-world/russia-and-belarussia-2091249>

Gilbert, D. (2022, 4. mars). Russia Can Now Jail People for 15 Years for Tweeting About the War on Ukraine. Vice News. <https://www.vice.com/en/article/xgdmdn/russian-law-fifteen-years-jail-tweeting-ukraine-war>

Журнал «Холод». (2022). [Ukjent performance kunster ligger på bakken i en travel gata i Moskva med hendene knytt bak ryggen]. Hentet fra <https://www.thedailybeast.com/the-sneaky-way-artists-in-russia-are-still-slamming-vladimir-putins-war-in-ukraine?ref=scroll>

Goldberg, R. (1979). *Performance: Live Art 1909 to the present*. Thames and Hudson.

Hagfors, C, L. (2022, 4. mars). Godkjenner kontroversielt lovforslag. VG. <https://www.dagbladet.no/nyheter/godkjenner-kontroversielt-lovforslag/75522429>

Hanukai. (2020). Resurrection by Surrogation: Spectral Performance in Putin's Russia. *Slavic Review*, 79(4), 800–824. <https://doi.org/10.1017/slr.2021.6>

Human Rights Watch (2017). Russia Events of 2016. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/russia#cea955>

Human Rights Watch (2018). Russia Events of 2017. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2018/country-chapters/russia>

Human Rights Watch (2019). Russia Events of 2018. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/russia>

Human Rights Watch. (2020). Russia Events of 2019. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2020/country-chapters/russia>

Human Rights Watch. (2021). Russia Events of 2020. Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/world-report/2021/country-chapters/russia#981f12>

Jonson. (2016). Post-Pussy Riot: art and protest in Russia today. *Nationalities Papers*, 44(5), 657–672. <https://doi.org/10.1080/00905992.2016.1190327>

Kagge Forlag (2022). Øystein Bogen. Kagge Forlag <https://kagge.no/forfattere/oystein-bogen/>

Kananovich, V. (2015) “Execute Not Pardon”: The Pussy Riot Case, Political Speech, and Blasphemy in Russian Law. *Communication Law and Policy*, 20(4), 343-422. <https://doi.org/10.1080/10811680.2015.1078682>

Kershaw, Baz. (1994). *The Politics of Performance: radical theatre as cultural intervention*. Routledge.

Kustikova, A & Romanov, S. (2018, 8. juni). Хоть трава не расти. НОВАЯ ГАЗЕТА. <https://novayagazeta.ru/articles/2018/06/08/76760-hot-trava-ne-rasti>

Lien, E, M, K. (2015). *Muligheten av et rom: Pussy riot punkebønn-performance i lys av jacques Rancières teori om estetikken som politikk*. [Masteroppgave, Universitet i Oslo]. DUO vitenarkiv. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/44746/Eva-M-K--Lien--Masteroppgave-2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lode, S, L. (2022, 11. mai). Pussy Riot-leder flyktet fra Russland utkledd som matbud. VG. <https://direkte.vg.no/nyhetsdognet/news/pussy-riot-leder-flyktet-fra-russland-utkledd-som-matbud.xj02H6MHB>

Lovetsky, D. (2015). [Bilde fra 70-års jubileum av seiersdagen 9. mai 2015]. Hentet fra <https://www.nbcnews.com/news/world/immortal-regiment-marches-through-streets-russia-n356561>

Lukyanova, E. (2018). [Foto av Party of the Dead fra 1. mai toget 2018]. Hentet fra <https://therussianreader.com/2018/06/10/stages-of-the-supreme-leaders-decomposition-t-shirt-fundraising-campaign/>

Lukyanova, E. (2018). [Party of the Dead går i 1. mai tog i St. Petersburg 2018]. Hentet fra <https://novayagazeta.ru/articles/2018/06/08/76760-hot-trava-ne-rasti>

Marcisz, C. (2018, 1. august). Russian Authorities Order the Destruction of a Digital Artwork. Hyperallergic. <https://hyperallergic.com/453612/rodina-9-stages-in-the-decomposition-of-the-leader-2015/>

McaAuley, M. (2015). *Human Rights in Russia: Citizens and the State from Perestroika to Putin*. I.B.Tauris.

NBC Left Field. (2018, 28. September). Party of the Dead Uses Art to fight for Free Speech in Russia. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=F0dQsPD-eJc>

NBC News. (2015, 9. mai). 'Immortal Regiment' Marches Through Streets of Russia. NBC News. <https://www.nbcnews.com/news/world/immortal-regiment-marches-through-streets-russia-n356561>

Nemtsova, A. (2022, 8. april). The Sneaky Way Russians Are Still Slamming Putin. Daily Beast. <https://www.thedailybeast.com/the-sneaky-way-artists-in-russia-are-still-slamming-vladimir-putins-war-in-ukraine?ref=scroll>

Noble, B. (2020, 2. juli). Vladimir Putin secures constitutional changes allowing him to rule until 2036 – what this means for Russia. The Conversation. <https://theconversation.com/vladimir-putin-secures-constitutional-changes-allowing-him-to-rule-until-2036-what-this-means-for-russia-141103>

Pagnes, A. (2014). Notes on Performance art, the Body and the Political. VestAndPage

Pasti, S, Logunova, O og Davydov. (2022). Journalistic Role Performance in the Russian Press: A Post-Soviet Model for the Third Decade, 2012-2022. Institute for European, Russian, and Eurasian Studies, The George Washington University.

Pitchfork. (2022). Rip it to Shreds: A History of Punk and Style. Pitchfork. <https://pitchfork.com/features/from-our-partners/9943-rip-it-to-shreds-a-history-of-punk-and-style/>

Pussy Riot (2020, 8. oktober). Акция Pussy Riot в честь дня рождения Путина | ЛГБТК+ флаги на госучреждениях!. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=SaMaXkbkRgQ&list=PL0NKMJYMKLy0EktsqD7y9BCrniE0mqvCy&index=3>

Pussy Riot. (2012). *Pussy riot!: a punk prayer for freedom : letters from prison, songs, poems, and courtroom statements, plus tributes to the punk band that shook the world.* The Feminist Press.

Recker, J. (2022, 3. mars). How Artists Are Responding to Russia's Invasion of Ukraine. Smithsonian Magazine. <https://www.smithsonianmag.com/smart-news/how-artists-are-responding-to-russias-invasion-of-ukraine-180979653/>

Rodina. (2015). [Kunstverket Nine Stages of the Decomposition of the Leader, 2015, av Maxim Evstropov]. Hentet fra <https://therussianreader.com/2018/06/10/stages-of-the-supreme-leaders-decomposition-t-shirt-fundraising-campaign/>

Schenchner, R. (1988). *Performance Theory*. Routledge.

Strøm, O, K. (2018, 18. september). Tysk lege: Pussy Riot-mannen «trolig forgiftet». VG. <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/p6e40o/tysk-lege-pussy-riot-mannen-trolig-forgiftet>

Taylor, J. (2012). What Pussy Riot's 'Punk Prayer' Really Said. The Atlantic. <https://www.theatlantic.com/international/archive/2012/11/what-pussy-riots-punk-prayer-really-said/264562/>

The Guardian. (2018, 17. juli). Pussy Riot members jailed for World Cup final pitch invasion. The Guardian. <https://www.theguardian.com/football/2018/jul/17/pussy-riot-members-jailed-for-world-cup-final-pitch-invasion>

The Guardian. (2014, 20. februar). Pussy Riot: Putin Will Teach You to Love the Motherland – music video. The Guardian. <https://www.theguardian.com/music/video/2014/feb/20/pussy-riot-putin-teach-love-motherland-music-video>

The Moscow Times. (2022, 19. mai). In Photos: Pro-War Symbols Meet Soviet Imagery on Moscow's Streets. The Moscow Times. <https://www.themoscowtimes.com/2022/05/19/in-photos-pro-war-symbols-meet-soviet-imagery-on-moscows-streets-a77708>

The Russian Reader. (2018, 10. juni). "9 Stages of the Supreme Leader's Decomposition" (Solidarity Fundraising Campaign Update). The Russian Leader. <https://therussianreader.com/2018/06/10/stages-of-the-supreme-leaders-decomposition-t-shirt-fundraising-campaign/>

Tolokonnikova, N. (2019). *Read & Riot: A Pussy Riot Guide to Activism*. Coronet.

UN News (2022, 11. mars) UN rights experts raise alarm over Russia's 'choking' media clampdown at home <https://news.un.org/en/story/2022/03/1113762>

Unsongs (2022) Unsongs: forbidden stories. Unsongs <http://www.unsongs.com/punk-prayer/>

